

Street
BERNEA

Stwest
BERNEA

**CEL CE URCĂ MUNTELE
SENSUL SUFERINȚEI**

PREȘANIA

CUVÂNT INTRODUCATIV

ERNEST BERNEA

În cuprinsul acestor pagini am schițat o seamă de teme filosofice, care formal fac jocul între notație și eseu. De aceea ele nu au caracter prea tehnic, de strictă specialitate, ci mai mult unul de mărturisire. Îndelung experimentate interior și controlate cu datele lumii externe, aceste însemnări încearcă să prindă pe scurt stări ale spiritului omenesc, spirit în continuă luptă pentru cucerirea unor zone fertile și pure.

Prefacerile profunde la care a fost supusă lumea contemporană au azi mai mult ca oricând, o atitudine lipsită de prejudecăți, o atitudine pozitivă și creatoare în fața problemelor ce ni se ridică și par să angajeze întreaga noastră răspundere în fața destinului uman și al civilizației. În acest fel vom ieși din impas și efortul nostru ne va purta acolo unde dorim să ajungem: la împlinirea unei formule superioare de viață.

Paginile de față încearcă să exprime tocmai acest lucru; ele sunt mărturii ale unui sens afirmativ în fața vieții. Trista priveliște a unei lumi apăsate fără voie de manifestările propriului său geniu, desigur ce seacă uneori bucuria noastră de a exista și trăi ca oameni, nu poate aștepta schimbarea la față a stării de lucruri existente, până când nu se produce o altă orientare a spiritului și care trebuie să înceapă prin a acorda mai multă încredere și prin angajarea sa pe o cale a afirmației spirituale.

Un om se caută pe sine însuși, și prin el pe cei ce-l înconjoară, caută o lume a sa și o lume a noastră în ce are ea mai durabil și de preț. Prezentarea atâtor experiențe și formule poate că au adus ceva din acele pledoarii gratuite ale unor oameni însetați de absolut și când acestea nu au reușit, au mai putut rămâne doar cântecele lor de pelerini.

SENSUL SUFERINȚEI

01 | SENSUL SUFERINȚEI

Omul celor două veacuri din urmă, în care s-au realizat, atât cât a fost cu putință, înseși idealurile Renașterii, a fost stăpânit de o concepție optimistă, de un sentiment de certitudine isvorât din limita rațională pusă existenței. Omul creat de Revoluția Franceză a crezut că poate deveni stăpânul lumii și că deci poate îndruma lucrurile într-un sens indicat de gândurile sale. Posibilitatea rezolvării tuturor problemelor ridicate de viață, numai pe calea rațiunii și științei, a lăsat să se creadă că problema omului, care este capabil de progres continuu, poate fi și ea rezolvată în întregime și definitiv.

Felul cum a reacționat omul modern în fața suferinței, pe care o vedea pretutindeni în jurul său și o experimenta singur, definește însăși epoca istorică la al cărui sfârșit suntem față și noi astăzi.

Suferința a fost socotită ca ceva legat întâmplător de viața omului, ca ceva isvorât mai mult din condițiile exterioare de viață decât din natura sa. De aceea atitudinea care se impunea în chip logic în fața suferinței era aceea a luptei împotriva acestei stări morale, găsirea celor mai eficace mijloace de a o înlătura cât mai mult și dacă e posibil în întregime din viața omului. Etica burgheză s-a caracterizat printr-un desgust în fața suferinței; idealul său a fost atingerea unei stări în care omul să nu mai sufere. Dar etica burgheză care a dominat Apusul civilizată, a fost o etică a plăcerii. Chiar dacă a existat în această epocă o altă etică, nu a fost decât în mod teoretic, în mintea unor filosofi, dar nu ca o stare de conștiință obștească.

Dintr-o astfel de atitudine a luat naștere acțiunea cea mai sistematică împotriva tuturor relelor, cauze ale suferinței. S-a crezut că acolo unde nu a pătruns civilizația industrială suferința este încă prezentă din cauza acestei lipse și deci s-a lucrat pentru răspândirea „civilizației.” Lipsa tehnicii moderne a fost socotită ca un rău fundamental și deci o mare cauză a suferinței.

Pe plan sufletesc etica burgheză a căpătat forme deosebite după natura obiectului său. Când lupta împotriva suferinței a avut ca obiect comunitatea

de viață socială, ea s-a numit filantropie sau asistență socială, după calitatea celui care o făcea. Când a avut ca obiect umanitatea s-a schimbat în umanitarism.

Omul civilizației noastre nu a voit să accepte suferința ca o stare morală firească și a căutat prin mijloacele care i-au stat la îndemână să o înlăture. Idealul eticii moderne nu a putut fi însă atins. Cu toată cultura și civilizația, cu toată știința și tehnica, suferința omului nu a putut fi alungată, ci dimpotrivă ea a mers tot crescând odată cu progresul visat de veacul luminilor. Omul a putut să facă să crească neabănit de bogat cunoștințele sale teoretice și practice, a isbitit să-și perfecționeze uneltele, să-și ridice condițiile materiale ale vieții, să aibă confort și chiar lux, dar până la sfârșit a băgat de seamă că fericirea i-a scăpat și că suferă mai mult decât oricând. Un observator la fața locului al stărilor din America comunica acum câțiva ani mărturisirea unor oameni din elita acestei „lumi noi”: „Europenii ne judecă greșit. Ei ne cunosc numai așa cum putem apărea pe ecran în sălile cinematografelor; ei știu cât de superioară este construcția americană și totodată bogățiile de care dispunem. Europeanii nu cunosc însă un lucru: ce suferință ascunde această monumentală civilizație americană. Noi nu ne-am găsit încă leacul durerilor,

ci doar ne amăgim pentru ca apoi să coborâm mai adânc în lumea lor.”

Iată o mărturisire prețioasă. Omul veacului nostru a constatat o realitate, dar nu i-a înțeles sensul. De aceea el este un amăgit sau un desamăgit, după gradul de conștiință în care se află.

Sub o înfățișare de lumină și frumusețe, starea morală a acestui om a fost dintre cele mai degradante, pentru că viața însăși a fost socotită ca un prilej de plăceri materiale și efemere. Înțelesurile adânci ale vieții i-au scăpat. Adevăratele valori ale lumii au fost nesocotite, esențialul a fost judecat prin secundar, superiorul prin inferior. Setea de senzații și de plăceri periferice existenței morale au dus omul lumii care se sfârșește astăzi în pragul unei totale prăbușiri lăuntrice.

Felul cum a încercat să înlătore suferința a fost isvorât în chip firesc din filosofia care a domnit în această epocă. Lupta pentru înlăturarea suferinței a atins numai regiunile periferice ale existenței pentru că viața însăși a fost astfel judecată. S-a crezut că omul suferă numai din cauze materiale și sociale; s-a crezut că suferința este o consecință directă a unor condiții de viață exterioare omului și că, odată schimbate aceste condiții, omul poate deveni fericit și problema suferinței este deci

deplin deslegată. În această privință etica burgheză și cea comunistă nu se deosebesc întru nimic fiindcă amândouă au la temelie o înțelegere naturalistă a suferinței, așa cum le este însăși filosofia și viziunea ce o au asupra existenței.

Omul modern a tratat efectele gândind că tratează cauzele suferinței; el nu a pătruns în inima realităților morale, de aceea a luat o atitudine de totală anulare a suferinței și tot de aceea o trăiește cu mai multă amărăciune și desgust, o trăiește cu zădărnice.

Etica nouă schimbă în întregime poziția problemei suferinței. Lucrurile trebuie judecate de la începutul lor.

Suferința este ceva legat de natura omului. Acolo unde există om, există și suferință. De ce? Pentru că ea este o consecință directă a prezenței răului în om. Răul, ca și binele, țâșnește din adâncimile ființei noastre ca dintr-un lăcaș propriu. Aci stă cauza primară a suferinței, în însăși făptura noastră morală, în însăși natura acestei făpturi. Cauzele care determină și fac să apară suferința sunt nevăzute, sunt realități cu mult mai adânci decât oricare altele. Suferința este o consecință directă a unor condiții și a unor realități interioare, nu din afară cum le-a socotit etica burgheză și comunistă. De aceea ea nu poate

fi înlăturată prin îmbunătățirea condițiilor materiale sau sociale, prin invenții sau reforme. Acceptarea și recunoașterea suferinței nu înseamnă întotdeauna, romantism sau pesimism așa cum se crede. Aceste atitudini - deși pe altă cale - duc tot acolo unde duc și aceea înfățișată mai sus: întoarcerea omului din calea propriei sale naturi și năruirea sa lăuntrică.

În viziunea de viață romantică, suferința este prezentă; ea este acceptată, uneori și căutată. Numai că apare ca o stare sufletească nedefinită ca un „plus de sensibilitate”, ca un rafinament. Suferința romanticului este un exercițiu interesant pe calea căruia el se deosebește de semenii și care în funcția sa adevărată nu este altceva decât mijloc de creație. Romanticul nu suferă pentru a se realiza interior, ci pentru a putea produce mai mult, pentru a putea deveni mai fecund. De aceea, suferința în viziunea romantică nu împlinește un rost metafizic și moral, ci mai mult unul estetic.

Pesimismul stă pe o altă poziție. El are un caracter mult mai obiectiv decât romantismul. Pesimismul recunoaște suferința, dar nu ca ceva legat de firea omului, ci ca fiind realitatea morală însăși, însușirea esențială și universală a tot ceea ce există. Pesimismul vede în viață numai un prilej de suferință și socotește starea omului ca fiind fără putință de

schimbat. Libertatea și acțiunea sunt socotite ca elemente nerodnice ale omului, sortit mereu să sufere fără să poată găsi o cale de îndreptare. De aceea, socotim pesimismul ca o atitudine negativă în fața vieții și o eliminare a actului. Aceasta îl face să se apropie de unele doctrine asiatice (Budismul).

De ce suferă omul? Pentru că e dublu. Și de ce mai suferă? Pentru că e liber. El poate fi imagine biblică sau poate face figură satanică.

Omul e dublu și e liber. El suferă pentru că merge pe negație care e manifestarea răului depus în înseși rădăcinile, existenței lui și suferă pentru că are libertatea de a alege și hotărî, dar poate să nu o facă. Omul joacă între bine și rău, între eroismul său spiritual (sfințenie) și moliciunea dulce a păcatului. Omul nu poate face orice și nu poate face oricum.

Dacă natura omului ar fi prinsă în limitele rațiunii și ale sensului unic am trăi liniștiți ca-ntr-o mare moartă, dar pentru că această natură e complexă, contradictorie până în irațional și cu senzuri multiple, trăim într-o zonă a paradoxului, a dramei și a suferinței. Formula matematică și medicația politică de tratament extern îi sunt improprii.

Sensul tragic al vieții vine din natura sa dublă și din libertatea sa originară; el are majestate, are grandoare, dar pe undeva e și descumpănit; valul

sumbru al morții îi face umbră. Nu există om la orice treaptă s-ar afla fără să dea tribut suferinței; satan e prezent și-n preajma sfințeniei. Rămâne cu darul de a purta o suferință sublimă și creatoare și îndeparte una mizerabilă și distructivă.

Omul este o făptură tragică. Răul fiind legat de însăși existența sa, face ca suferința să fie ceva necesar. Pentru a-și face posibilă viața și împlini destinul, pentru a-și duce pașii pe calea arătată de însăși firea sa, omul trebuie să sufere. Se poate spune chiar: fără suferință existența umană este compromisă. Omul care nu suferă nu mai e om. Prin suferință omul se purifică și înnobilează, prin suferință se așează el pe treapta cea mai de sus în ierarhia ființelor din lumea aceasta.

Dar pentru că suferința să însemne creșterea, să însemne ridicare către înălțimile pure ale omeniei, nu poate fi acceptată oricum. Nu poate fi înlăturată, dar nici socotită sens, esență sau scop al vieții. Suferința este o cale, un mijloc prin care omul depășește răul generic și ajunge în stăpânirea binelui.

Suferința nefiind întâmplătoare și gratuită e o consecință a răului care sălășluiește de la început în om, este sentimentul cel mai adânc și mai definitiv al omeniei. De aceea e în lume atâta suferință și

tot de aceea omul trebuie să sufere. Dar am spus: ea este o cale care duce către altceva, duce la mântuire.

Suferința este o consecință a răului, dar, totodată, pe calea ei omul se eliberează, se purifică și câștigă starea de seninătate a depășirii elementului negativ care intră în constituția sa. Însușirea purificatoare a suferinței o poate cunoaște însă numai acel ce trăiește pe plan metafizic, cel ce crede și jertfește unor valori superioare lui. El suferă nu pentru răul relativ, care stă în om ca individ social, ci pentru răul care stă în inima omului și care există odată cu el. Numai în acest chip îndrumată și hrănită, suferința poate deveni cale de seninătate și înălțare spirituală.

Așa privită, se înțelege cum suferința, atunci când omul făptuiește pentru a afla binele - și mai ales atunci - este ceva necesar, ceva care îl poartă cu adevărat la limita superioară a existenței sale și, totodată, se înțelege cum se desprinde frumusețea și rodnicia ei morală.

Unii oameni nu pot îndura nici o suferință, alții îndură cu fețele întunecate, oglindă a chinului lor interior, iar o a treia categorie pot purta senini povara celor mai mari încercări. Stările acestea deosebite se desprind din atitudinile deosebite pe care le au în fața vieții și a suferinței așa cum le-am definit

mai sus. Înțelesul adânc al lucrurilor și sensul faptei rodnice, soarta omului și legile firii sale nu le-au pătruns decât aceștia din urmă. Credința luminată, dragostea pentru înțeleșuri și frumuseți superioare, legătura cu aceste realități pure, setea de absolut care le stăpânește sufletul le dă tăria de a îndura cu ușurință durerile cele mai grele.

Dacă epicureismul, reactualizat cu mari dimensiuni de etica burgheză, înlătură suferința fără a cunoaște bucuria, dacă pesimismul acceptă suferința pentru ea însăși, etica nouă, de un adânc înțeles creștin, acceptă suferința pentru a ajunge în sferele luminate ale bucuriei.

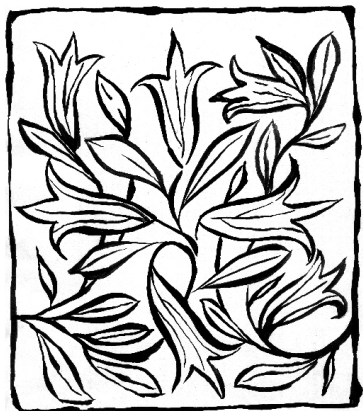
Atunci când vorbim despre suferință, noi suntem în căutarea luminii, în așteptarea bucuriei celei mari. Omul întreg, omul adevărat, după cum nu poate trăi fără suferință, nu poate trăi fără bucurie, și cea dintâi este o cale către cea de-a doua.

Înșușirea de ființă superioară și liberă a omului îl face să sufere cu prisosință, dar nu cu zădărnicie. Învățătura nouă întemeiată pe tradiție îndrumă gândul și fapta omului după nevoile și legile neschimbătoare ale firii. Îi arată legăturile necesare nu numai în ceea ce este și cum este alcătuită fapta sa, dar totodată îl îndrumă către ceea ce trebuie să fie el. Căci nu e îndeajuns să spunem că „așa e omul și

mai mult n-avem ce-i face” pentru că poate fi altfel și anume într-un fel care îi este propriu.

Suferința gândită naturalist are un caracter de necesitate și nu suportă convertirea în sensul unei transfigurări a realității morale și a creării unei noi condiții a omului. În sensul ei spiritual, experiența suferinței devine cale a ispășirii, dar și o cale a afirmației binelui ca principiu existențial.

Acceptarea suferinței ca o consecință a răului metafizic iremediabil și înlăturarea suferinței ca o consecință a unor condiții exterioare materiale și sociale sunt două erori fundamentale ce nu pot duce la rezolvarea acestei condiții universale a omului. Sensul adevărat și creator al suferinței poate fi găsit prin conjuncția sa cu dragostea care îi dă forța elementară a purității și pe aceea a afirmației binelui și frumuseții supreme.

CUPRINS

CUVÂNT INTRODUCTIV	pagina 5
SENSUL SUFERINȚEI	pagina 7
EXISTENȚA DESCUMPĂNITĂ	pagina 19
CEL CE URCĂ MUNTELE	pagina 29
UNDE E OMUL?	pagina 37
OMUL, MISTER AL EXISTENȚEI	pagina 43
LUMINILE ORAȘULUI	pagina 53
SETEA DE VIAȚĂ	pagina 63
PUTERI ORDONATOARE	pagina 71
CE ESTE MAI ÎNSEMNAT	pagina 83